

Régi szegedi színházak.

Írta: dr. Czimer Károly.

(Negyedik közlemény.)

A színház 1800. évnek öszén készült el és megnyitása november 25-én történt. . . . „Az Szála legjobb izléssel volt megvilágítva . . . függő gerytyartartókon (Luster) és falgyertyatartókon (Wandleichter) égő viaszgyertyák és a falakon egymás ellenében függő *tíz tükrök* visszaverő sugaraik által okozott, nem különben ezen Szálának végében levő *Játékszinnek* egész megvilágosítása a jelen levők nem kevés bámulását és egyszersmind oly nagy örömet okozott, hogy az egymást szakadatlanul felváltó *két banda muzsikusok* alig eléghették ki a vígadó közönséget . . . mely alkalmatossággal *Benyák* Bernát piarista kinyomatott szép verseit osztogatták ki és azoknak *nótáját lassuképpen* vonták . . . A Tántzszála megnyitására gyűlt bál közönség reggeli 4 óra felé kezdett fogyni, amely azonkívül hogy a *felső folyosót* (Galleriát) egészen bé töltötte, a *tántzoló térséget* is annyira elfoglalta, hogy 72 pár személynél egyszerre több nem tánczolhatott.”

„Az Theatrumnak és Szálának elkészítője (vállalkozója) Linczbén, Bétsbén, Pesten és Temesváron is hasonló munkája által nevezetes piktor és mechanikus *Nessenthaler* volt”, az akkori híres osztrák színházépítő mester.

A színház megnyitásakor Kelemen László váradi szintársulata már nem volt együtt, pártolás és költség hiánya miatt még a mondott év nyarán feloszlott és csak egymaga jött el Váradról a színház megnyitására, de nem bírtam kifürkészni, hogy a váradi, vagy a kolozsvári színészek nyitották-e meg, valamint azt sem, hogy melyik darabot mutatták be a megnyitó előadáson?

Ez a Jászó hely (játék szín), vagy theatrum csupán színpadból állott és nézőtérül a bálterem (tántzszála, tántzpalota) szolgált és az új város-háza déli szárnyának emeletén volt elhelyezve és a mai városi bérházra néztek az ablakai. A bálterem végében a színpad mellett két kis szoba volt, egyik a *ruhatartó* (ruhalár), a másik az *öltöző szoba* a színészeknek.

Erről a városi színházról több egykorú érdekes leírás szól.

Ernyi Mihály kolozsvári színgazgató társulatával 1806. évi szeptember 6-án Szegedre érkezvén, a tudósítás szerint, még aznap megtartotta az első előadást a városi színházban és ebből látszik, hogy tulajdonképpen a színház *nézőtere* a nagy bálterem volt és ennek háttérében állott a *színpad*, de a színpad felső részének, az ugynevezett *zsinórpaddának* nem volt menyezete és a padlás felől nyitott volt.

E színpadról Ernyi Mihály december 5-én idősebb báró Wesselényi Miklósnak, az erdélyi színjátszó társaságok gubernátorának az írja: „ . . . az épület kő ugyan, egy kályha is vagy benne, *de a színnek nincs stukaturája* . . . hanem egyenesen a fedél látszik, még csak olyan sincs, mint Nagyságod *lő iskolája* . . . ”

Déryné 1827. év júliusában, majd később ősz végén játszott benne és még akkor sem volt a színpadnak menyezete. A szél felülről befútyult a színpadra, behordta a havat (?) s a lenge öltözeti színésznőket majd megvette a hideg a farkasordítóban, miután a szél a kályha melegét kifúta a teremből.

A színház tehát fogyatékos volt, páholyok nem voltak benne, csak földszinti és karzati helyek. Ernyi Mihály igazgató zártzsekeket készítettett 123 firt költséggel, de árát hiába kérte a tanácstól. „A tanács hire és tudta nélkül készült székekre a városnak szüksége nem lévén, de különben is efféle költségeknek sorolás” iránt a kir. kamarától nincs fölhatalmazása.

Körülbelül félszázadig ilyen állapotban maradt a városi színház. 1840-ben azonban több javítást végeztek rajta: a színpadnak menyezetet készítettek, új díszleteket szereztek be 6000 firt költséggel. Ekkor a nézőtér páholszékekből (1 firt), számozott helyekből (50 kr.), földszinti első helyből (30 kr.) és karzati néző helyből (15 kr.) állott.

Még 1860—61-ig állandóan tartottak benne előadásokat és bálakat. A külső nagy tanács, az ugynevezett *választott község* (electa communitas) a nagy bálteremben tartotta a városi közgyűléseket. Katonai sorozások alkalmával, mellék helyiségeiben vágták le simára a besorozott juhászok, bojtárok, más pusztai legények fazékkarima mentében körülnyírt nagy gubancos haját. Színész, táncmester, viaszbábukat kiállító talián, világcsaló, szemfényvesztő ezermester, bálázó délceg juvátus, sorozó katonatiszt és hadi felcser mind megfordult benne.

III.

A színházi ügyeket kezdettől fogva a tanács

intézte. A színház bérbeadása és a színi életre való felügyelet mindenkor a tanács hatáskörébe tartozott.

Amint a színházat 1800. évi november 25-én megnyitották, már három nap múlva, november 28-án a bérbeadási feltételeket megállapította a tanács és „a város Curialis házában ujonan épült Szálát, vagyis tántzpalotát, theatrumot és *Szeglet korcsmát* (és kávéházat) a hozzá tartozandó alkalmatosságokkal együtt *hét esztendőre* a legtöbbet ígérő Kovács György vendéglősnek 1501 drb rhénes (rajnai) forintokért adta árendába”. De már 1801. évi augusztus 27-én a tanács módosította a feltételeket, mert a kir. kamara keveselte a bér-

összeget és „a Város Curialis házában épült új Theatrumot, Kávéházat és Szeglet korcsmát a legtöbbet ígérő Kovács Györgynek *három esztendőre évi 755 firtért*” adta ki. Ennek magyarázata az, hogy az 1801. évi farsangon az iparos céhek és városi testületek egymással versenyezve táncvigalmaikat siettek az akkori izlés szerint a városnak sokkal fényesebben feldíszített báltermében tartani s a helyiség a bérlőnek jobban hozott, mint gondolták, minélfogva a város pénzügyeire felügyelő kamarai igazgató sietett ezt a budai kir. kamarának bejelenteni és ez volt az oka annak, hogy a tanács újabb árverést tartott.

(Folytatjuk.)

Rágalmazási pör — egy leégett autó miatt.

Szeged, augusztus 12. (Saját tudósítónktól.) A szegedi törvényszék Pókay-tanácsa előtt kedden délelőtt igen érdekes rágalmazási pör főtárgyalását tartották meg. A pörnek igen komplikált előzményei vannak és az állítólagos rágalmazás egy sok viszontagságot megért és leégett automobil körül fordult meg. A pör szereplői egyébként *Iván Mihály* téglagyári igazgató és *Papp Ferenc* tűzoltóparancsnok.

*Iván Mihály*nak ugyanis már a háboru első évében volt egy jól használható autója, amelyet 1916 nyarán rekvirálás miatt kölcsön kellett adnia a Szegeden állomásozó repülőszázadnak. Ősszel azután hirtelen tűz támadt a repülőtéren és a hadseregnek kölcsön adott autó is leégett. A tűz után azonban a jóformán hasznavehetetlen autót még mindig nem adta vissza a hadsereg *Iván*nak, hanem az továbbra is a repülőter garázsában pihent anélkül, hogy használhattak volna egészen a háboru végéig.

A forradalmak és a francia megszállás után *Iván Mihály* azt az értesítést kapta, hogy *autója, vagyis annak váza Maróthy István gardzsdában áll*. *Iván* igazgató ezután ismeretlen tettes ellen lopás miatt följelentést tett a rendőrségen. A nyomozást megkezdtek, detektívek mentek ki a garázsba, ahol megállapították, hogy a autót *Iván* tulajdona és így az autó zár alá került. Tovább folytatták ezután a vizsgálatot, hogy hogyan került az autó *Maróthy*-hoz. Hosszas vizsgálat után megállapították azt, hogy az autó a repülőteről a hadügyminisztériumba került.

A forradalmak után a hadügyminisztérium felszámoló hivatala Szegedre a tűzoltóknak motorfecskendők építésére számos autóbaktrészt küldött le. A tűzoltók meg is csináltatták a motorfecskendőket, de a motorokat javító *Maróthy* nem pénzzel, hanem autóbaktrészekkel fizették ki. Így került azután a *Maróthy*-garázsba az az autó, amelyben *Iván* a sajátját ismerte fel és amelyen a szakértők megállapították az égési jeleket. Ilyen körülmények között *Maróthy* ellen *büncselekmény hiányában megszüntették az eljárást*.

Ezzel azonban még nem ért véget az ügy, hanem újabb komplikációk jelentkeztek. A rendőrség ezután eljárást indított *Papp Ferenc* tűzoltóparancsnok ellen, mert állítólag az első vizsgálatnál *Papp Ferenc* úgy viselkedett a garázsban, mintha neki is köze volna az *Iván-jéle* autóhoz. Bizonyítékok hiánya miatt azonban ebben az ügyben is megszüntették az eljárást. És ezek után kezdődött állítólag az a jelenet, amiért a rágalmazási pör megindult.

Papp Ferenc szerint ugyanis 1921 nyarán *Iván Mihály* *Skultéti* Rezső sóffőr előtt olyan kijelentést tett, hogy „autóját a tűz alkalmával *Papp* vitte el”. *Papp* szerint ilyen és hasonló kifejezéseket *Iván* más helyen is tett, sőt egyszer állítólag ezt is mondta:

— Most az egyszer beletörök *Papp Ferenc* biciskájá!

Hivatalból üldözendő rágalmazás miatt készítette el az ügyészség vádiratát *Iván Mihály* ellen. *Iván* a keddi főtárgyaláson tagadta, hogy ilyeneket mondott volna. Elmondia ezután az autó megtalálásának egész történetét. Ő nem engedte be a garázsba, hogy értesülései után megnézhesse az autót. A detektívek *Maróthy* p'ncéjében azonban a kutatás alkalmából fölismerték az alkatrészeket beleszerelve egy másik autóba. Hangsúlyozza, hogy ezeket a kifejezéseket nem tette meg.

Dr. Balázs Sándor ügyész indítványára fölolvassák a rendőri nyomozás iratait, amelyben megszüntették az eljárást *Papp Ferenc* ellen. Az elnök ezután megállapítja, hogy *Skultéti* Rezső, *Barta* Dezső és *László* Andor tanúk nem jelentek meg.

Dr. Schwarz Jenő védő kéri ezután, hogy a legközelebbi tárgyalásra idézzék meg *Posztós Mihály* detektívet is, aki a nyomozást lefolytatta. A törvényszék ezután einapolja a főtárgyalást és a tanukat megidézi a legközelebbi főtárgyalásra.

ÉKSZEREK,

órák, ezüst evőkészletek, müipari áruk és egyéb maradandó értéktárgyak készpénzért, mint kedvező fizetési feltételek mellett

HITELREIS

beszerezhetők ELSŐRANGU ÓRA ÉS ÉKSZERÜZLETEMBEN

Szeged, Kárász-utca 14.

Fischer József

órás és ékszerésznel 563
Belvárosi Bank mellett.

Keresek igen magas áron aranyat, ezüstöt, briliáns ékszereket, arany és ezüst pénzeket.

Elsőrangu óra-, ékszerjavító és készítő műhely.

Szolid árak! Telefon 15-38.

Öröktetők figyelmébe!

Az „Alföldi malom” (Szeged-Alsóváros, Hattyás-sor, utászaktanya mellett) a *vámörleéseket* legújabb örlőgépeivel végzi. Minden öröktető a saját gabonájából készült elismert legjobb lisztet kapja azonnal vissza.

Állandóan üzembelen van. Gabonamalom, paprikamalom és fűrészgár. Telefon 10-28. 523

Munkásruhák

olcsóbb és jobb szövetrohák, munkásfehéremük olcsó árban 651

részletfizetésre

is kaphatók

Fodor István

most megnyitott áruházában Szeged, Attila-utca 9. (Valéria-tér sarok.)

Gépészt keresünk,

aki telefonszereléshez is kiténően ért

azonnali belépésre.

Pályázatok Tömörkény-péteri bérgazdaság c. küldendők. 677

PRISCILLA DEAN káprázatos filmje: AZ OPIUMTÜNDÉR.